

Z HISTORII PROKURATURY

Witold Grabowski **Minister Sprawiedliwości i Naczelny Prokurator** **w okresie 16 maja 1936 r. – 30 września 1939 r.**

Witold Grabowski, minister sprawiedliwości. Fotografia portretowa, 1936 r.
Źródło: Narodowe Archiwum Cyfrowe.

Witold Grabowski urodził się 19 marca 1898 r. na Kaukazie Południowym, w ówczesnym Imperium Rosyjskim (w źródłach jako miejsce jego uro-

dzenia wskazywana jest zarówno miejscowość Batumi, jak i Suchum), jako syn Włodzimierza Romana i Janiny z d. Kossowskiej. Ożenił się z Ireną z d. Konarzewską, z którą miał córkę Marię Teresę Joannę, ur. 8 grudnia 1930 r.

Uczęszczał do Gimnazjum Filologicznego w Rostowie nad Donem, gdzie 2 kwietnia 1915 r. uzyskał maturę. Podczas nauki należał do konspiracyjnej polskiej organizacji uczniowskiej, mającej na celu samokształcenie i wychowanie młodzieży w duchu patriotycznym i niepodległościowym. Nawiązał również kontakt z polską organizacją młodzieżową „Wyzwolenie” działającą w Libawie (obecnie Łotwa).

Witold Grabowski był członkiem „Domu Polskiego” i brał czynny udział w życiu społeczności polskiej w Rostowie nad Donem, gdzie rozpoczął studia, początkowo na wydziale medycyny, a następnie na wydziale prawa. W czasie studiów należał do Organizacji Polskiej Młodzieży Akademickiej „Polonia”. Po zajęciu Rostowa przez wojska bolszewickie został aresztowany za działalność propolską i skazany na śmierć. Udało mu się jednak zbiec i uniknąć śmierci.

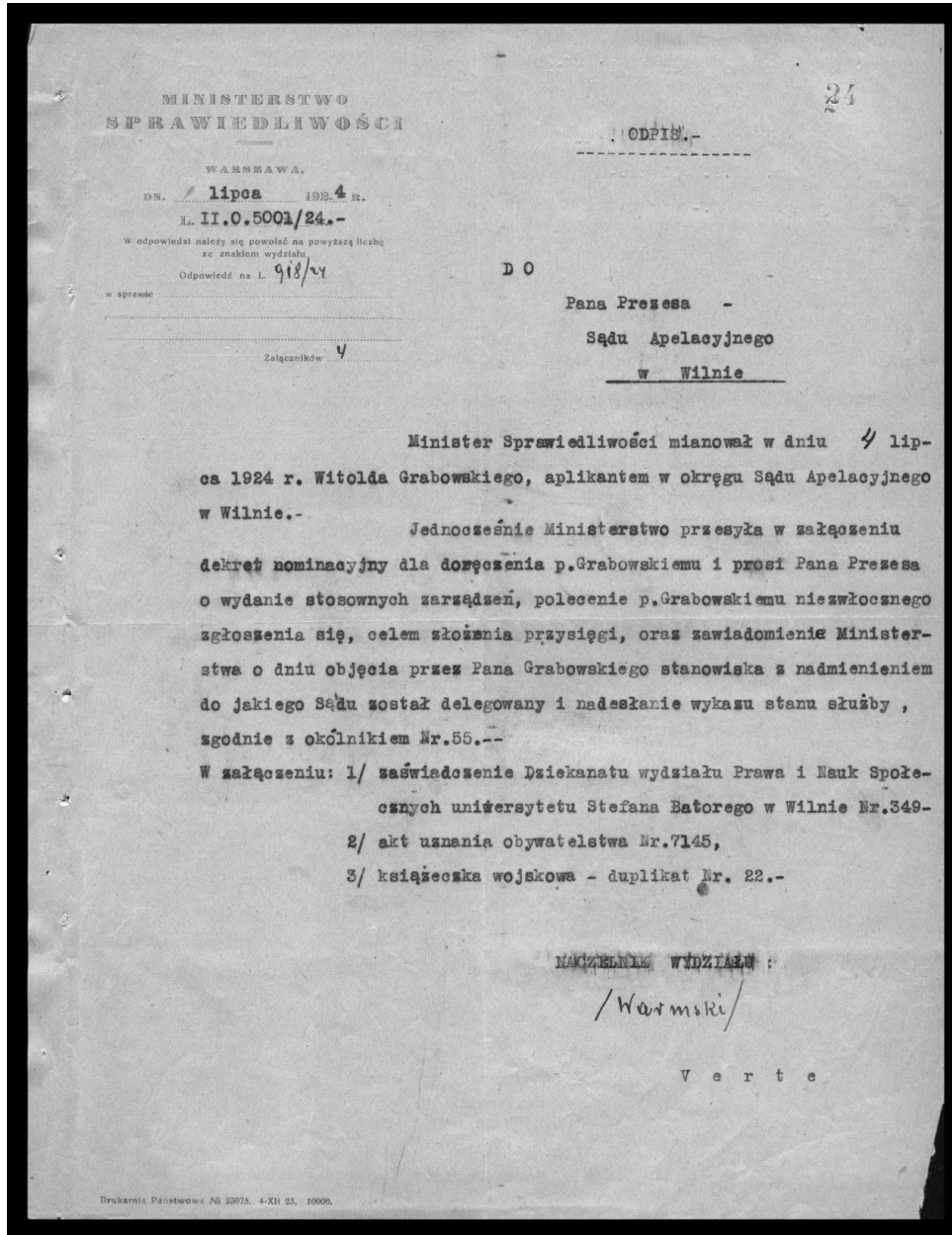
W 1918 r. Witold Grabowski zgłosił się jako ochotnik do służby w formujących się w Rosji oddziałach polskich pod dowództwem generała Lucjana Żeligowskiego. Oddziały te brały udział w walkach z bolszewikami, jako część wojsk dowodzonych przez rosyjskiego generała Antona Iwanowicza Denikina, jednego z najważniejszych przywódców antykomunistycznych podczas wojny domowej w Rosji.

Po przedostaniu się do Polski jako żołnierz 4. Dywizji Strzelców Polskich dowodzonej przez generała Lucjana Żeligowskiego, brał udział w walkach przeciwko wojskom ukraińskim i bolszewickim. Na początku 1920 r. został zwolniony ze służby wojskowej i powierzono mu stanowisko referenta werbunkowego Zarządu Okręgu Mińskiego. W tym samym roku ponownie ochotniczo wstąpił do Wojska Polskiego i jako żołnierz Dywizji Litewsko-Białoruskiej brał dalszy udział w walkach z bolszewikami.

W grudniu 1920 r. Witold Grabowski został oddelegowany do dyspozycji Delegata Rządu Rzeczypospolitej Polskiej w Wilnie, gdzie pracował w charakterze referenta administracyjnego. Następnie z dniem 1 stycznia 1922 r. zaczął pełnić obowiązki referenta Urzędu Kontroli Państwowej w Wilnie.

W 1924 r. ukończył Wydział Prawa i Nauk Społecznych Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. Wcześniej studiował również na Uniwersytecie Dońskim (jeden semestr) oraz na Uniwersytecie Warszawskim (sześć semestrów). Jego studia wyższe były przerywane przez wojnę.

Witold Grabowski karierę prawniczą rozpoczął z dniem 4 lipca 1924 r., kiedy to Minister Sprawiedliwości mianował go aplikantem w okręgu Sądu Apelacyjnego w Wilnie.

Pismo Ministerstwa Sprawiedliwości dotyczące mianowania Witolda Grabowskiego aplikantem.

Źródło: Archiwum Akt Nowych.

W 1926 r. Witold Grabowski został mianowany podprokuratorem Sądu Okręgowego w Wilnie, następnie w 1927 r. podprokuratorem Sądu Okręgowego w Piotrkowie Trybunalskim, a kolejno w 1928 r. podprokuratorem Sądu Okręgowego w Warszawie.

Prokurator Witold Grabowski podczas mowy oskarżycielskiej w procesie w Sądzie Okręgowym w Warszawie przeciwko sprawcom zamachu bombowego na marszałka Józefa Piłsudskiego.

Źródło: Archiwum Akt Nowych.

W 1930 r. Witold Grabowski został mianowany prokuratorem Sądu Apelacyjnego w Warszawie. Był on jednym z prokuratorów oskarżających w tzw. „procesie brzeskim”, toczącym się przed Sądem Okręgowym

w Warszawie od 26 października 1931 r. do 13 stycznia 1932 r., przeciwko przywódcom antysanacyjnej opozycji, w tym m.in. przeciwko trzykrotnemu premierowi Wincentemu Witosowi.

Narodowe Archiwum Cyfrowe

Prokurator Witold Grabowski podczas procesu brzeskiego w Sądzie Okręgowym w Warszawie mieszczącym się w Pałacu Paca przy ul. Miodowej 15.

Źródło: Narodowe Archiwum Cyfrowe.

Proces przeciwko Zachariaszowi Drożyńskiemu oskarżonemu o zabójstwo tancerki Igi Korczyńskiej przed Sądem Okręgowym w Warszawie, przemawia prokurator Witold Grabowski.

Źródło: Narodowe Archiwum Cyfrowe.

Od 16 maja 1936 r. do 30 września 1939 r. Witold Grabowski zajmował stanowisko Ministra Sprawiedliwości – Naczelnego Prokuratora w rządzie gen. Felicjana Sławoja Składkowskiego. W 1938 r. został wybrany do Senatu V kadencji z ramienia Obozu Zjednoczenia Narodowego.

Po wybuchu II wojny światowej jako członek rządu, w nocy z 6 na 7 września 1939 r. opuścił Warszawę i 18 września 1939 r. przedostał się do Rumunii, gdzie został internowany. Wraz z innymi ministrami przebywał w miejscowości Băile Herculane, skąd w połowie 1940 r. uciekł do Turcji.

W październiku 1940 r. Witold Grabowski przedostał się do Palestyny i rozpoczął służbę w Polskich Siłach Zbrojnych na Zachodzie. Wkrótce jednak z rozkazu gen. Władysława Sikorskiego, Naczelnego Wodza Sił Zbrojnych w Londynie, został bezterminowo urlopowany. Po tym rozpo-

czął służbę w wojsku brytyjskim jako zwykły żołnierz, biorąc udział w walkach w Afryce Północnej. Awansował tam do stopnia majora.

Senator Witold Grabowski.
Źródło: Narodowe Archiwum Cyfrowe.

W 1943 r. jako oficer brytyjski, został przydzielony do składu Wojskowej Administracji Brytyjskiej (BMA) w Erytrei. W latach 1943–1951 piastował stanowisko Prezesa Sądu Okręgowego w Asmarze, stolicy Erytrei. Sprawował również funkcję sędziego w Etiopii, zajmując tam stanowisko Prezesa Wydziału Karnego Sądu Okręgowego w Addis Adebie. Prowadził także działalność naukową i dydaktyczną, uczestnicząc w kodyfikacji prawa etiopskiego oraz wykładając na Uniwersytecie w Addis Adebie.

W 1957 r. do Etiopii przybyła i zamieszkała tam żona Witolda Grabowskiego, Irena. Wcześniej przebywała w USA pracując m.in. w Sekcji

Polskiej Rozgłośni „Głos Ameryki”. Współtworzyła również Instytut Józefa Piłsudskiego w Nowym Jorku.

W maju 1966 r. Witold Grabowski wraz z żoną przenieśli się do Wielkiej Brytanii, gdzie 25 października 1966 r. zmarł w Londynie. Pochowany został na miejscowym cmentarzu Putney Vale (kwatery U grób 1060).

Źródła

1. Wojskowe Biuro Historyczne – Centralne Archiwum Wojskowe w Warszawie.
2. Archiwum Akt Nowych w Warszawie.
3. Polscy uchodźcy w Rumunii 1939–1947. Dokumenty z Narodowych Archiwów Rumunii/Refugiații polonezi în România 1939–1947. Documente din Arhivele Naționale ale României, s. LXXVII–LXXXI, t. 1, cz. 1 i 2. Warszawa–Bukareszt 2013.
4. Stanisław Łoza (red.), Czy wiesz kto to jest? (Przedr. fotooffs., oryg.: Warszawa: Wydaw. Głównej Księgarni Wojskowej, 1938), Warszawa: Wydawnictwa Artystyczne i Filmowe: na zam. Zrzeszenia Księgarstwa, 1983, s. 225.
5. <https://senat.edu.pl/historia/senat-rp-w-latach-1922-1939/senatorowie-ii-rp/senator/witold-grabowski> (dostęp: 24 października 2022 r.).
6. https://pl.wikipedia.org/wiki/Witold_Grabowski (dostęp: 24 października 2022 r.).